

СЕКЦІЯ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 37-042.4:001.895

DOI 10.32999/ksu2413-1865/2021-96-1

**ОСВІТНЯ ІННОВАТИКА ЯК ЗВ'ЯЗОК ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Слушний Олег Миколайович,
аспірант кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління освітніми закладами
*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*
slushny@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7075-2131

У статті розглянуто інноватику у сфері освіти через синтез теорії та практики як галузь наукового знання. Зауважується, що освітня інноватика націлена на пошук найбільш дієвих методів передачі інформації від вчителя до учня, у сфері освіти вона спирається в першу чергу на педагогіку і психологію; інноватика у сфері освіти сприймається як галузь наукового знання, що досліджує освітній процес і методи його втілення в життя. Педагогічна інноватика включає в себе вчення про нерозривний взаємозв'язок таких компонентів інноваційного процесу, як: розробка освітніх нововведень, їх тестування та впровадження, застосування на практиці і поширення; предметом педагогічної інноватики вважають сукупність засобів і закономірностей в області розробки і впровадження педагогічних нововведень в освітніх установах. У статті проаналізовано ряд понять, зокрема: «інноватика», «інноваційна людина», «освітня інноватика». Так, поняття «інноваційна людина» тлумачиться як особа такого соціально-культурного розвитку, яка здатна творчо працювати, бути конкурентноспроможною в умовах сьогодення. Звертається увага на проблеми формування інноваційних моделей навчання у вищій школі. Взято до уваги запропоновану науковцями модель інноваційного навчання у вищій школі, яка передбачає: активну участь студента у процесі навчання; можливості прикладного використання знань у реальних умовах; наведення концепцій і знань у найрізноманітніших формах, а не тільки у текстовій; підхід до навчання як до колективної, а не індивідуальної діяльності; зміщення акценту на процес навчання, а не на запам'ятовування інформації. У статті звертається увага на потрактування дефініції «інновація педагогічна». Інновація педагогічна – це цілеспрямована зміна, що вносить в освітнє середовище нововведення, які поліпшують характеристики окремих частин, компонентів і самої освітньої системи в цілому; процес освоєння нововведення; пошук ідеальних методик і програм, їх впровадження в освітній процес і їх творче переосмислення. Зауважується, що інноваційні процеси в системі освіти сприймаються як керовані процеси створення, сприйняття, оцінки, освоєння і застосування педагогічних нововведень. Наводиться класифікація педагогічних інновацій, зокрема: за видами діяльності; за характером внесених змін; за масштабом внесених змін; за масштабом використання; за джерелом виникнення.

Ключові слова: інноватика, інноваційні моделі, педагогічна інноватика, освітнє середовище, педагогічні нововведення.

**EDUCATIONAL INNOVATION AS A RELATIONSHIP BETWEEN THEORY
AND PRACTICE OF EDUCATIONAL ACTIVITY**

Slushnyi Oleh Mukolayovych,
Postgraduate Student at the Department of Pedagogy,
Vocational Education and Management of Educational Institutions
Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University
slushny@gmail.com
orcid.org/0000-0002-7075-2131

The article considers innovation in the field of education through the synthesis of theory and practice as a branch of scientific knowledge. It is noted that educational innovation is aimed at finding the most effective methods of transmitting information from teacher to student, in the field of education, it is based primarily on pedagogy and psychology; innovation in education is perceived as a branch of scientific knowledge that explores the educational process and methods of its implementation. Pedagogical innovation includes the doctrine of the inseparable

relationship of the following components of the innovation process: the development of educational innovations, their testing and implementation, application in practice and dissemination; the subject of pedagogical innovation is considered to be a set of tools and patterns in the field of development and implementation of pedagogical innovations in educational institutions. The article analyzes a number of concepts, in particular: “innovation”, “innovative person”, “educational innovation”. Thus, the concept of “innovative person” is interpreted as a person of such socio-cultural development, who is able to work creatively, to be competitive in today’s conditions. Attention is paid to the problems of forming innovative models of education in higher education. The model of innovative learning in higher education proposed by scientists is taken into account, which provides for: active participation of the student in the learning process; opportunities for applied use of knowledge in real conditions; bringing concepts and knowledge in a variety of forms, not just in text; approach to learning as a collective rather than individual activity; shifting the focus to the learning process rather than memorizing information. The article draws attention to the interpretation of the definition of “pedagogical innovation”. Pedagogical innovation is a purposeful change that introduces innovations into the educational environment that improve the characteristics of individual parts, components and the educational system as a whole; the process of mastering innovation; search for ideal methods and programs, their implementation in the educational process and their creative rethinking. It is noted that innovative processes in the education system are perceived as controlled processes of creation, perception, evaluation, development and application of pedagogical innovations. The classification of pedagogical innovations is given, in particular: by types of activity; by the nature of the changes; on the scale of changes; by scale of use; by source.

Key words: *innovation, innovative models, pedagogical innovation, educational environment, pedagogical innovations.*

Вступ. Нові реалії, в яких розвивається суспільство, потребують зміни теоретичних систем, які донині певною мірою пояснювали суспільний розвиток, розвиток життя соціальних груп, систем чи індивідів. Українцям необхідно переглянути роль освітньої діяльності людини як одного із вищих рівнів духовно-практичної трансформації нею довілля та особистісної психологічної природи. Освітня діяльність людини інтегрує в єдність інших видів діяльності, в першу чергу навчальної, трудової, дослідницької, духовної і характеризується: цілеспрямованістю, змістовністю, предметністю, оформленістю, результативністю, засобовістю. Інакше кажучи, освітня діяльність сприймається в науковому дискурсі як метадіяльність, що вирізняється особливим змістом, структурою, оформленням, яке канонізується через таке явище вищого культурологічного утвердження людини, як творення (Фурман, 2001: 105).

Виклики, які постали перед сучасною освітою, можливо подолати через освоєння і впровадження інноваційних форм освіти. Як наслідок, виникає проблема невідповідності між уже сформованою системою освіти та сучасними потребами суспільства та людини. Тому необхідний новий погляд на освіту, яка б завдяки впровадженню освітніх інновацій відповідала сучасним освітнім потребам. У сучасній освіті головна тенденція вбачається у впровадженні освітніх моделей, зокрема моделі «освіта протягом життя» (life long learning), яка сприяє адаптації й розвитку компетенцій та професійних навичок відповідно до змін у суспільстві. Ця модель представлена такими підсистемами: неформальною та інформальною освітою (за ступенем інституціоналізації); дистанційною освітою (за різно-

видом організації навчального процесу); онлайн-освітою (за засобами та формами реалізації); змішаною освітою (за способами поєднання традиційних та онлайн-засобів навчання). Такі виклики призвели на початку XXI століття до модернізації європейської політики в освітній сфері, на Лісабонському саміті Ради Європи у березні 2000 року було прийнято «Меморандум освіти протягом життя» (A Memorandum of Lifelong Learning, 2020: 1).

Інноватика в галузі освіти є галуззю наукового знання, яка досліджує освітній процес та методи втілення його в життя. Дослідження науковців дозволяють вдосконалити якість освіти і зробити її зміст таким, що максимально відповідає сучасним вимогам. Інноватика в даній області є затребуваним науковим напрямком, тому що кожні 5-10 років у системі освіти з’являється потреба часткового перегляду та реорганізації її структури. Інноватика в освіті багато в чому схожа з типовою інноватикою, тому що виникла на її основі і є її дочірньою дисципліною. Однак в інноватики в освітньому процесі є свої особливості та відмінні риси. Інноватика у сфері освіти, взявши за основу принципи і методи типової інноватики, трансформувала їх під свої потреби. Відмінною рисою інноватики у сфері освіти є те, що вона не пов’язана з комерцією, а націлена на пошук дієвих методів передачі інформації від вчителя до учня. У сфері освіти вона спирається в першу чергу на педагогіку і психологію.

Педагогічна інноватика включає в себе вчення про нерозривний взаємозв’язок таких компонентів інноваційного процесу, як: розробка освітніх нововведень, їх тестування та впровадження, застосування на

практиці і поширення. Предметом педагогічної інноватики вважають сукупність засобів і закономірностей в області розробки і впровадження педагогічних нововведень в освітніх установах (Объект и предмет педагогической инноватики, 2020: 1).

Аналіз досліджень. Актуальні питання інноваційного розвитку, які стосувалися проблем впровадження інновацій в освітній галузі, вивчали вітчизняні та зарубіжні науковці. Так, аналізує зарубіжні моделі інноваційного розвитку економіки Л. Шостак. Зокрема, автор виокремив три моделі, які використовуються в Україні:

– ресурсну модель, що характеризується наявністю системи, яка передбачає використання природних ресурсів, виробництва, прибутків;

– інноваційну модель, яка передбачає отримання наукових знань, що трансформуватимуться в майстерність персоналу та впровадження інновацій, що забезпечуватимуть високотехнологічність виробництва товарів та збільшення прибутків;

– інтелектуально-донорську модель, яка нагадує скорочений варіант попередньої моделі, однак із вилученням етапом виробництва та передбаченням отримання прибутку від майстерності персоналу та впровадження інновацій.

Усі моделі підтверджують ефективність у застосуванні, але в Україні домінує перша та третя модель (Легенький, 2017: 110).

Проаналізувавши ряд досліджень, зауважимо, що дослідження Л. Козак містить міркування щодо проблем формування інноваційних моделей навчання у вищій школі. Зокрема, вивчаються сутність інноваційного навчання саме в педагогічній вищій школі та специфіка. На думку Л. Козак, має бути забезпечено інноваційність у формуванні особистості майбутнього вчителя. Автором запропоновано модель інноваційного навчання з урахуванням впровадження її у вищій школі. Зауважується, що ця модель «передбачає зацікавлену участь студентів у навчанні (а не пасивне засвоєння інформації); можливість прикладного використання знань із подальшим впровадженням їх у реальному житті; осмислення навчання не як індивідуальної, а колективної діяльності; акцент не на звичайне запам'ятовування інформації, а на процес осмислення інформації» (Козак, 2014: 97). Так, автор однією з умов запровадження інноваційних моделей навчання вважає необхідність перегляду змісту і спрямованості навчання у вищих педагогічних навчальних закладах із метою формування готовності педагогів до інноваційної діяльності у подальшій професійній діяльності.

Мета статті – виокремлення основних напрямів розвитку інноваційних процесів в освіті, розуміння їх сутності, сучасного стану, основних структурних компонентів освітньої інноватики та дослідження шляхів інформатизації освіти в інформаційному суспільстві.

Результати та дискусії. У контексті євроінтеграції України серед пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти визначається проблема вдосконалення змісту та форм організації навчально-виховного процесу, підвищення якості освіти; застосування освітньої інноватики та інформаційних технологій. Як орієнтир було взято теоретичну модель «інноваційної людини». Інноваційною людиною вважають особу такого соціально-культурного розвитку, яка творчо працює, виступає конкурентноспроможною в нинішніх умовах. Таким чином, освітній процес краще вибудовувати через індивідуалізацію освітньої взаємодії, збільшення самостійної роботи, формування творчого мислення (Дубасенюк, 2004: 3).

Необхідність переходу до інноваційного навчання від традиційного вперше розглядалась в доповіді Римському клубу Дж. Боткіна, Е. Ельманджара й М. Маліца «Не існує меж освіти» (1979 р). Інноваційність у навчанні потрактовується як необхідна перебудова освітньої системи внаслідок переходу суспільства на вищий щабель розвитку. Автори вважають визначальними характеристиками інноваційного навчання запровадження нововведень, перебудову педагогічних підходів та, відповідно, педагогічного мислення, побудованих на діяльнісному підході, здатність передбачати та співпрацювати на кожному етапі освітнього процесу (Легенький, 2017: 103).

Термін «інновація» (від англ. innovation) позначає нову ідею, новостворений продукт у будь-якій галузі (техніки, технології, управлінні, освіті) шляхом досягнень науки і передового досвіду. У Тлумачному словнику поняття «інновація» розглядається як «оновлення, новизна, зміна» (Бусел, 2005: 347). В Україні інноваційна діяльність передбачена проектом Концепції державної інноваційної політики (1997) та проектом Положення «Про порядок здійснення інноваційної діяльності у системі освіти» (1999). У контексті інноваційної стратегії цілісного педагогічного процесу суттєво зростає роль керівництва вищого закладу освіти, зокрема викладачів, методистів як безпосередніх носіїв новаторських підходів. Незважаючи на розмаїття технологій навчання (дидактичних, комп'ютерних, проблемних, модульно-розвивальних,

кредитно-модульних та інших), реалізація провідних педагогічних функцій залишається за педагогом (Дубасенюк, 2004: 5).

В інших довідкових джерелах під «інновацією» розуміють результат довготривалої діяльності, яка спрямована на вдосконалення науково-технічного та соціального прогресу та сприятиме якісному та кількісному росту середовища, підвищує ефективність і спонукає до отримання конкурентоспроможних переваг. «Інновація» – це об'єкт упровадження, в результаті чого утворюється щось нове – новація» (Гончаренко, 1997: 4).

У педагогічному дискурсі інновація педагогічна розглядається як процес впровадження нововведення (нових засобів, методів, методик, технологій, програм); цілеспрямовані зміни, які вносять в освіту стабільні елементи (нововведення), які поліпшуватимуть окремі частини, компоненти і саму освітню систему в цілому; пошук прийнятних методичних напрацювань і програм, їх упровадження в освітньому процесі та їх творче переосмислення.

Під інноваційними процесами в системі освіти розуміють керовані процеси створення, сприйняття, оцінки, освоєння і застосування педагогічних нововведень. У педагогічному дискурсі подано таку класифікацію педагогічних інновацій: за характером внесених змін (радикальні, комбінаторні, що модифікують); за видом діяльності (педагогічні, які забезпечують педагогічний процес, управлінські); за масштабом змін (локальні, модульні, системні); за джерелом виникнення (зовнішні, внутрішні); за масштабом використання (поодинокі, дифузні).

Використання окремих критеріїв, які дають уявлення про те чи інше нововведення, дозволяють формувати інноваційність в освіті. У науковому дискурсі виокремлюють такі критерії: критерії новизни, які дозволяють визначити рівень актуальності досвіду (абсолютний, умовний, локально-абсолютний, суб'єктивний рівень новизни); оптимальності, який спонукає на досягнення значних результатів за мінімальних витрат часу та розумових сил; можливості творчого застосування інновацій у масовому досвіді; результативності, що означає певну стійкість позитивних результатів у діяльності вчителя.

Освітня інноватика визначає сутнісний зв'язок теоретичних напрацювань та практичної реалізації, визначає норми, характерні для інноваційних перетворень, об'єднує процеси впровадження новацій у професійній діяльності (Дубасенюк, 2004: 6).

Інновацію як нововведення описує О. Попова, яка вважає їх і процесом, і результатом інноваційної діяльності (Попова, 2001: 3). Іншими науковцями досліджуване поняття потрактовується як продукт креативного пошуку новітніх рішень різних проблем педагогічної теорії та практики. Так, Л. Ващенко інновації розглядає як «комплексний, цілеспрямований процес створення, розповсюдження і використання новації» (Попова, 2001: 4).

Основними структурними компонентами освітньої інноватики називають (Фурман, 1995; Юсуфбекова, 1991): а) теоретичну складову частину створення інновацій в освіті (педагогічна неологія); б) методологію сприйняття, оцінку та інтерпретацію нового в соціології, педагогіці, дидактиці, психології, менеджменті; в) технологію і практичне впровадження інновацій в освіті. Названі складники утворюють суть інноватики. Серед завдань освітньої інноватики О. Дубасенюк називає такі: розкриття основних функцій та їхньої ролі в теоретичному осмисленні шляхів модернізації; обґрунтування її місця в системі загальнонаукового і психолого-педагогічного знання; визначення перспектив функціонування університетської освіти, розвитку і управління вищими навчальними закладами; впровадження освітньої інноватики як основного критерію передового педагогічного досвіду: розроблення категоріального апарату; розробку навчально-методичного забезпечення інноваційних процесів; виявлення інноваційних процесів у вищій школі. Освітня інноватика розглядається в різних аспектах як окрема галузь наукового знання і предмет методологічного дослідження. Досліджуються моделі управління, цілі, мотивації, зміст, структура і функції освітньої інноватики, суперечності інноваційної діяльності і способи їх розв'язання, інноваційні процеси в сучасній середній і вищій школі. Отже, освітня інноватика передбачає синтез соціологічних, психологічних, дидактичних, акмеологічних та інших завдань та визначає етапи створення і впровадження нового в системі освіти (Дубасенюк, 2004: 6).

На сучасному етапі розвитку педагогічного дискурсу виокремлюють стратегії інноваційних процесів в освіті: фундаментальна і практикоорієнтована освіта; багаторівнева професійна освіта; безперервна освіта; доступна освіта; підготовка фахівців для глобального простору; якісна освіта. До тактичних завдань інноваційного процесу в освіті відносять завдання інноваційного менеджменту в освіті; введення профільного навчання; використання наукової

та виробничої сфери; використання інформаційних технологій в освітньому процесі, технологізацію навчання» (Інноватика в освіті, 2014: 2).

Головною метою інноваційної педагогічної діяльності є досягнення найвищих результатів освітнього процесу. Інноваційна педагогічна діяльність розвиває креативність педагогічних працівників, сприяє створенню й поширенню оновлених способів діяльності, розвитку оригінальності тощо. Вона є проявом найвищого ступеня творчості педагогів, проявляється у винахідництві оригінального, нового, нетрадиційного. Такий вид діяльності спрямований на процес і якісний результат (Нікула, 2020: 201).

Під час технологічної виставки в освіті Bett, що проходить щороку в Лондоні, озвучили пріоритетні галузі на такі роки: штучний інтелект, кібербезпека, науки про життя, обробна промисловість, енергетика. Щоб якнайкраще підготуватися до майбутнього, прийдешнім поколінням потрібно здобувати такі навички: критичне мислення, комунікаційні навички, емоційний інтелект, аналітичні здібності, технічні навички (STEM) (Ткаченко, 2020: 2). Прикладом, яким можна на практиці проілюструвати, що таке педагогічна інноватика, вважається впровадження профільного навчання в школі. Багато шкіл нині пропонують дітям в 10-11 класах вибрати навчальний профіль: математичний, гуманітарний, медичний і т. ін. Це нововведення в освітньому процесі покликане допомогти дітям поглиблено вивчити ті предмети, які вони виберуть, щоб здавати в якості ЄДІ або вступних іспитів до вищих навчальних закладів.

Іншим прикладом інноваційної діяльності в шкільній освіті можна вважати появу занять із профорієнтації в багатьох школах. Профорієнтаційна діяльність покликана допомогти учням визначитися з їх майбутнім освітою і кар'єрою. Адже сьогодні існує безліч освітніх програм в навчальних закладах середньої та вищої професійної освіти, про які середньостатистичний учень школи навіть не підозрює, але які могли б його зацікавити. Завдяки такому нововведенню, як профорієнтаційна діяльність в школах, учні отримують широке уявлення про свої майбутні перспективи.

Прикладом інноватики в школі, який отримав широке поширення, можна вважати введення електронного журналу. Ця комп'ютерна програма гранично спростила таку процедуру, як ведення щоденників і журналів, і дозволяє вчителям швидко доводити всю необхідну інформацію до відома батьків. (Примеры педагогической инноватики: 2000: 4).

Висновки. Таким чином, інноваційна педагогічна діяльність має на меті як можна раціональніше організувати освітній процес, який має бути спрямовано на результативність освітнього процесу. В умовах творчого пошуку викладачі шукають більш раціональні методи і прийоми навчання здобувачів освіти. Застосування інноваційних методів вимагає володіння різноманітними комп'ютерними засобами. До тактичних завдань інноваційного процесу в освіті відносять такі, як: інноваційний менеджмент в освіті; використання реальної наукової та виробничої сфери; технологізацію навчання; введення профільного навчання; використання інформаційних технологій. Інноваційна педагогічна діяльність сприяє розвитку креативності педагогічних працівників, поширенню новизни, оригінальності педагогічного мислення тощо. Вона є проявом найвищого ступеня творчості педагогів.

На подальші дослідження заслуговує психологічна основа інноваційної освітньої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
3. Дубасенюк О.А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін* : Зб. наук.-метод праць / За ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3–14.
4. Інноватика в освіті. 2014. URL : <https://www.slideshare.net/sed49/innovatika-v-obrazovanii>.
5. Козак Л.В. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі. *Освітологічний дискурс*. 2014. С. 95–107. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2014_1_11.
6. Лєгенький М.І. Інноваційні технології у сфері освіти : організаційно-правовий аспект. *Право та інновації* № 1(17). 2017. С. 103–110. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf>.
7. Нікула Н.В. Управління інноваційною діяльністю закладів загальної середньої освіти в контексті впровадження концепції «Нова українська школа». Випуск 22. Т. 4. 2020. С. 201–205.
8. Объект и предмет педагогической инноватики. 2020. URL : <https://viafuture.ru/sozдание-startapa/pedagogicheskaya-innovatika>.
9. Перспективи впровадження інноваційних форм освіти в Україні. 2020. URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-08/karpenko-2ce3f.pdf>.
10. Попова О. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у XX столітті. Харків : ОВС, 2001. 256 с.
11. Примеры педагогической инноватики. URL : <https://viafuture.ru/sozдание-startapa/pedagogicheskaya-innovatika>.

12. Ткаченко Тетяна. 12 інноваційних технологій в освіті: що українцям можна запозичити просто зараз. 2020. URL : <https://osvitoria.media/experience/12-innovatsijnyh-tehnologiyi-v-osviti-shho-ukrayintsyam-mozhna-zapozychyty-prosto-zaraz/>.

13. Фурман А.В. Методологічний аналіз систем розвивального навчання. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 1.

14. Фурман А. Теорія освітньої діяльності як мета-система. *Психологія і суспільство*. 2001. С. 105–144.

15. Юсуфбекова Н.Р. Тенденции и законы инновационных процессов в образовании. *Новые исследования в педагогических науках*. Москва, 1991. Вып. 2(58).

16. Ярошик Я.В. Інноваційні технології в системі освіти України. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf>.

17. A Memorandum on Lifelong Learning. Commission of the european communities. URL : http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf.

18. Botkin J. W. No Limits to Learning. A Report to the Club of Rome / J.W. Botkin, M. Elmadjra, M. Malitza. Oxford etc. 1979. P. 25–30.

REFERENCES

1. Busel V. (2005). Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukraïnskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv ; Irpin : Perun, 1728 s. [in Ukrainian].

2. Honcharenko S. (1997). Ukraïnskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv : Lybid. 375 s. [in Ukrainian].

3. Dubaseniuk O.A. (2004). Innovatsiini navchalni tekhnolohii – osnova modernizatsii universytetskoi osvity [Innovative educational technologies are the basis of modernization of university education]. *Osvitni innovatsiini tekhnolohii u protsesi vykladannia navchalnykh dystsyplin : Zb. nauk.-metod prats / Za red. O.A. Dubaseniuk*. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU. S. 3-14 [in Ukrainian].

4. Innovatika v obrazovanii. (2014). [Innovation in education]. URL : <https://www.slideshare.net/sed49/innovatika-v-obrazovanii> [in Russian].

5. Kozak L. V. (2014). Doslidzhennia innovatsiinykh modelei navchannia u vyshchii shkoli [Research of innovative models of teaching in higher education]. *Osvitolohichnyi diskurs – Osvitolohichnyy discourse*. nbuv.gov.ua. Retrieved from URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2014_1_11 [in Ukrainian].

6. Lehenkyi M. I. (2017). Innovatsiini tekhnolohii u sferi osvity : orhanizatsiino-pravovy aspekt. [Innovation technologies in the field of education: organizational and legal aspect]. *Pravo ta innovatsii* № 1 (17). S. 103-110. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf> [in Ukrainian].

7. Nikula N.V. (2020). Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu zakladiv zahalnoi serednoi osvity v konteks-

ti vprovadzhennia kontseptsii «Nova ukraïnska shkola» [Management of innovative activity of general secondary education institutions in the context of implementation of the concept «New Ukrainian school»] *Vypusk* 22. T. 4. С. 201-205 [in Ukrainian].

8. Ob#ekt i predmet pedagogicheskoy innovatiki (2020). [Object and subject of pedagogical innovation]. URL : <https://viafuture.ru/sozдание-startapa/pedagogicheskaya-innovatika> [in Russian].

9. Perspektyvy vprovadzhennia innovatsiinykh form osvity v Ukraïni. (2020). [Prospects for the introduction of innovative forms of education in Ukraine]. URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-08/karpenko-2ce3f.pdf> [in Ukrainian].

10. Popova O. Stanovlennia i rozvytok innovatsiinykh pedahohichnykh idei v Ukraïni u KhKh stolitti (2001). [Formation and development of innovative pedagogical ideas in Ukraine in the twentieth century]. Kharkiv : OVS. 256 s. [in Ukrainian].

11. Primery pedagogicheskoy innovatiki [Examples of pedagogical innovation]. URL : <https://viafuture.ru/sozдание-startapa/pedagogicheskaya-innovatika> [in Russian].

12. Tkachenko Tetiana. (2020). 12 innovatsiinykh tekhnolohii v osviti: shcho ukraïnsiam mozhna zapozychyty prosto zaraz [12 innovative technologies in education: what Ukrainians can borrow right now]. URL : <https://osvitoria.media/experience/12-innovatsijnyh-tehnologiyi-v-osviti-shho-ukrayintsyam-mozhna-zapozychyty-prosto-zaraz/> [in Ukrainian].

13. Furman A.V. (1995). Metodolohichnyi analiz sistem rozvyvalnoho navchannia [Methodological analysis of developmental learning systems]. *Pedahohika i psykholohiia*. № 1. [in Ukrainian].

14. Furman A. (2001). Teoriia osvitnoi diialnosti yak metasistema [Theory of educational activity as a metasystem]. *Psykholohiia i suspilstvo*. S.105-144. [in Ukrainian].

15. Jusufbekova N.R. (1991). Tendencii i zakony innovatsiinykh protsesov v obrazovanii [Trends and laws of innovative processes in education]. *Novye issledovaniya v pedagogicheskikh naukah*. M. Vyp. 2 (58). [in Russian].

16. Iaroshyk Ya. V. (2020). Innovatsiini tekhnolohii v systemi osvity Ukraïny [Innovative technologies in the education system of Ukraine]. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/218.pdf> [in Ukrainian].

17. A Memorandum on Lifelong Learning (2020). // Commission of the european communities. URL : http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf [in English].

18. Botkin J. W. (1979). No Limits to Learning. A Report to the Club of Rome / J.W. Botkin, M. Elmadjra, M. Malitza. Oxford etc. P. 25–30. [in English].

Стаття надійшла до редакції 04.08.2021.

The article was received 04 August 2021.